

УДК [398.81:329.7](=161.2)"19"

DOI <https://doi.org/10.15407/nz2022.02.385>

ЕКЗИСТЕНЦІЙНА СВІДОМІСТЬ НАРАТОРА В АСПЕКТІ СВІТОВІДЧУТТЯ (НА ПРИКЛАДІ ЛІРО-ЕПІЧНИХ ПІСЕНЬ ПРО НАЦІОНАЛЬНО-ВИЗВОЛЬНУ БОРОТЬБУ УКРАЇНЦІВ СЕРЕДИНИ XX СТОЛІТТЯ)

Алла ПАВЛОВА

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-6214-8738>

кандидатка філол. наук, доцентка, докторантка,

Київський національний університет,
імені Тараса Шевченка,

кафедра фольклористики ННІ філології,

вул. Університетська, 31, 08200,

м. Ірпінь, Київська обл., Україна,

e-mail: Lypen.pavlova@ukr.net

Пісні про національно-визвольну боротьбу українців середини XX ст. стали предметом дослідження низки сучасних фольклористів, які залучили до наукового обігу маловідомі тексти, створені як самими учасниками народних змагань, так і їхніми родичами, коханими, друзями, ідейними прихильниками, а також очевидцями подій цього періоду, нащадками тощо. Народно-визвольну боротьбу українців XX ст. подано дослідниками через рецепцію героїв фольклорного твору, глибоке осмислення тріади правда — добро — свобода, проблеми «Я» та «Інший», сенсу буття людини, парадигми трагічного, амбівалентності любові тощо.

Метою статті є дослідження екзистенційної свідомості наратора на рівні світовідчуття у ліро-епічних піснях про національно-визвольну боротьбу українського народу середини XX ст. Об'єкт дослідження — ліро-епічні повстанські пісні, тексти яких розміщено в збірках українського фольклору XX ст, періодичних виданнях. Предметом розвідки є екзистенційна свідомість наратора в аспекті світовідчуття на прикладі пісень про національно-визвольну боротьбу українства XX ст. Використано: описовий метод — при розгляді теоретичних аспектів теми, аналітичний — під час виокремлення особливостей екзистенційної свідомості, за допомогою якого здійснено духовного універсуму наратора — компаративний метод.

Ключові слова: національно-визвольна боротьба, ліро-епічні пісні, повстанські пісні, наратор, екзистенційна свідомість, текст, соціально-побутова подія, світовідчуття.

Alla PAVLOVA

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-6214-8738>

Candidate of Philological Sciences,

Docent, doctoral student,

Kyiv National University

named after Taras Shevchenko,

the Department of Folklore

Institute of Philology,

31, University Str., 08200,

Irpin, Kyiv region, Ukraine,

e-mail: Lypen.pavlova@ukr.net

THE EXISTING CONSCIOUSNESS OF THE NARRATOR IN THE ASPECT OF WORLD SENSE (ON THE EXAMPLE OF LYRO-EPIC SONGS ABOUT THE NATIONAL LIBERATION STRUGGLE IN UKRAINE MID-TWENTIETH CENTURY)

Songs about the national liberation struggle of Ukrainians in the middle of the twentieth century were the subject of research by a number of modern folklorists, who brought to scientific circulation the little-known texts created by participants of national competitions and their relatives, sweethearts, friends, ideological supporters as well as eyewitnesses of the events of this period, descendants, etc. The people's liberation struggle of Ukrainians of the twentieth century is presented by researchers in the receptive representation of the heroes of folklore, through a deep understanding of the truth-good-freedom triad, the philosophical problem «I» and «Other», the meaning of human existence, the tragic paradigm, ambivalence of love and more.

Rebel songs are diverse in subject matter, genre, poetic structure, and because these folk samples are «traces of living facts», extremely important are the features of the narrative, the existence of the narrator, his experience of being in all its diversity and immensity.

The aim of the article is to study the existential consciousness at the level of worldview in lyrical-epic songs about the national liberation struggle of the Ukrainian people in the middle of the twentieth century.

The object of research is lyric-epic songs, the texts of which are included in the collections of Ukrainian folklore of the XX century.

The subject of research is the existential consciousness of the narrator in terms of worldview, presented in the rebel lyric-epic songs.

Research methods: the analytical method is used during the selection of features of existential consciousness. The descriptive method is involved in considering the theoretical aspects of the topic. A comparative method is used to clarify the spiritual universe of the narrator.

Keywords: lyric-epic songs, existential consciousness, narrator, national liberation struggle, rebel songs, text, social and domestic event, worldview.

Вступ. *Постановка проблеми.* Авторі-виконавці ліро-епічних пісень про національно-визвольну боротьбу за суверенність України наповнювали тексти не лише фактографічністю, але й подавали особисте бачення історичних подій, виняткових випадків із життя людей того часу, з урахуванням морально-етичних імперативів, пропонуючи сутнісну оцінку представників двох протилежних таборів, осмислюючи одвічну проблему свободи волі людини, структуруючи поетичну складову за законами етностетики українства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Повстанські пісні стали предметом досліджень багатьох сучасних українських учених, зокрема Г. Дем'яна, В. Кобилянського, О. Кузьменко, Є. Луна, Ю. Пуківського, О. Чікало та інших.

Історико-фольклористичний аспект пісень, які виникли в середовищі воїнів ОУН—УПА в середині ХХ століття, представлено у студіях Г. Дем'яна. Окрім того, дослідник вважає ці твори, які він збирав і записував особисто, найвагомішим надбанням усієї усної традиційної культури українства ХХ сторіччя. Стрілецькі пісні, відомі в Україні та поза її межами, на думку фольклориста, також вплинули на розвиток культуротворчості борців УПА. Г. Дем'ян значну увагу приділяє прагматичності повстанських пісень, які виконували не лише побутову, але й інтегративну функцію, оскільки такі твори, які поширювалися навіть із нотами, сприяли згуртуванню патріотичних сил, постаючи однією з високоефективних форм національно-визвольної боротьби [1, с. 4].

Виокремлюючи вплив традиції на пісенність українських повстанців на Прикарпатті протягом середини 1940-х — початку 1950-х років, дослідник музичного мистецтва В. Кобилянський констатує, що цей пласт фольклору «увібрав, освоїв та розвинув усе найкраще з народно-поетичної творчості попередніх епох» [2, с. 335]. Повстанські пісні засвоїли сюжетно-образні, поетичні елементи творів про визвольну війну під проводом Богдана Хмельницького, про забуті козацькі осередки Чигирин, Батурин, про вміння українців консолідуватися і як єдина нація досягати значних успіхів у процесах державотворення [2, с. 335]. Отже, магістральними лейтмотивами ліро-епічних пісень цієї тематики є осягнення власної місії у визвольній боротьбі за свободу і незалежність Батьківщини, незламність духу, жертвність, героїзм.

Відомим дослідником повстанських пісень був Є. Лунь, який присвятив цій проблематиці низку студій: «Народ і батьківщина у повстанських піснях» (на основі фактичних матеріалів з Яворівщини) [3], «Сатира на гітлерівське військо у повстанських піснях» [4], «Нацистські окупаційні порядки в українському селі крізь призму народнопісенної сатири» [5] тощо. У роботі «Степан Бандера в пісенному фольклорі Яворівщини» вченим проаналізовано образ народного провідника, який зображений у зразках пісенної творчості не шаблонно, а різнопланово, у мотиваційному контексті, через рецепцію учасників та очевидців визвольних змагань, прихильників, родичів, нащадків [6].

Концепти та константи народних пісень про визвольну боротьбу українців у ХХ столітті детально проаналізовано дослідницею О. Кузьменко у монографії «Драматичне буття людини в українському фольклорі: концептуальні форми вираження (період Першої та Другої світових воєн)» [7]. Наприклад, концепт «ворог» О. Кузьменко простежує в діахронному аспекті, з'ясовуючи роль традиції та новачі у процесі текстотворення. На думку авторки, у народній пісні періоду Першої та Другої світових воєн оприявнюється сутність фольклорної свідомості, перехід від індивідуального до соціального та загальнонаціонального. Концепція свободи розкривається не лише на рівні особистісного сприйняття, але й на рівні колективного осягнення її справжньої сутності [8, с. 1088].

Метою статті є дослідження екзистенційної свідомості на рівні світовідчуття у ліро-епічних піснях про національно-визвольну боротьбу українського народу середини ХХ ст. З-посеред завдань: простежити сутнісні ознаки екзистенційної свідомості наратора в аспекті амбівалентності; виявити особливості цього феномену в ліро-епосі на рівні темпоральності.

Основна частина. Екзистенціалізм, який у сучасній філософській думці детермінується як «філософія існування», на відміну від методологізму та гносеологізму, йде шляхом пріоритетності онтології, намагається осягнути буття не в аспекті емпіричної реальності, даної людині в зовнішньому осягненні, не в плані раціональної моделі в розумінні філософів-ідеалістів, а в аспекті безпосередньої сутності, розкрити онтологічний сенс переживання.

За філософським енциклопедичним словником, «екзистенція (від лат. *exsisto* — «існування») — специфічно людське існування у світі, що характе-

ризується як «позамажове» (трансцендентальне) відносно натуралістично-психологічних параметрів буття і як присутньо незагальне — однократне, унікальне» [9, с. 187].

Екзистенційна свідомість — особливий спосіб філософствування і різновид світовідчуття, змісто-ве поле, на якому розгортається проблематика екзистенційної філософії, а також екзистенційно зорієнтованої художньої літератури. Цей феномен характеризується великою кількістю різноманітних концепцій, які втілювали кризове світовідчуття європейської цивілізації ХХ ст. [10]. За К. Ясперсом специфіка пожежової ситуації пов'язана з виникненням екзистенційної свідомості [11, с. 313]. У моменти кризи людина починає омишлювати власну сутність і сутність інших людей, шукати першопричини подій, які змінили звичайну налагоджену структуру буття, аналізувати дилему життя — смерть, виокремлювати домінуючі цінності та сенс життя загалом [12].

На прикладі ліро-епічних повстанських пісень можна простежити, що саме в кризових ситуаціях відбувається формування самосвідомості: через осмислення власної місії у важливих подіях, пошук власного «Я», усвідомлення свого місця у часо-просторовому континуумі. Наприклад, у пісні «На зеленій траві я лежав у крові» наявний деталізований опис учасника бойових дій про поранення, відтворено переживання не через страх смерті, а через втрату можливості продовжувати боротьбу: А друзі всі мої вже вступали в бої, / гучно грали смертельні машини. / За ідею свою тут ведуть боротьбу — / не марнує ніхто ні хвилини. / Не стріляв тільки я і машина моя... / Як дитя хотів я заридати. / Не так рана пекла, як давила туга, / що я мусив бездільно лежати [13, с. 424]. Екзистенційна свідомість героя фольклорного твору оприявнюється на різних рівнях: через страждання (На зеленій траві я лежав у крові, / і рука вже була перебіта); через роздуми про сутність людського життя (Батьківщину свою мужньо ви у бою, / До останку життям боронили); через визнання важливості власної участі в національно-визвольній боротьбі (Вашу смерть пімстимо, ворога розб'ємо, / І здобудемо волю Україні!) [13, с. 424].

Модус осмислення екзистенційної свідомості в контексті українського ліро-епосу доволі амбівалентний. Насамперед вона постає тим структурним компонентом, завдяки якому здійснюється системний

аналіз проблеми людина — буття, оприявнюється сутність особистості через виняткову подію, пожежову ситуацію, фатальний збіг обставин. Е. Гуссель, зокрема, виокремлює поняття метапозиції, концепти *Lebenswelt* (життєвий світ), *Zeitbewußtsein* (свідомість), простежує проблему дорефлексивного досвіду людської свідомості у процесі пізнання світу речей, пізнання людини, практичного освоєння середовища існування. Отже, феномен свідомості можна простежувати за кількома рівнями: дорефлексивний досвід свідомості, екзистенційна рефлексія і філософська метарефлексія [14].

Концепти екзистенційної свідомості наратора можна виокремити, проаналізувавши низку повстанських пісень, магістральною в яких постає ідея свободи волі людини, щасливого життя в умовах вільної незалежної держави. Текстуальний аналіз таких фольклорних творів підводить до важливих констатацій: у ході власного вибору відбувається людинотворчий процес: особистість народжується у тому духовному універсумі, який визначає подальший шлях, презентує власну сутність у очах інших представників соціуму. Цей вибір часто пов'язаний із змінами, кризою існування, і може бути усвідомлений як фатальний для власного буття, але сенсотворчий для власного «Я» і для інших особистостей (коханих, рідних, товаришів), ціннісний для соціуму, країни, світу [12, с. 45—46]. Внаслідок морального вибору у свідомості відбувається рух від абстрактного до конкретного, від імовірного до дійсного, через відкидання несправжнього від справжнього.

Дослідник С. Франк зауважує, що ні права людини, ні воля народу не є священними як такі, оскільки священною є лише правда як абсолютне добро, що не залежить від людини. Отже, людська поведінка визначена не правом, а обов'язком, і саме обов'язком служити добру [15, с. 146].

Реалізація обов'язку відносить існування людини від буттєвого, іманентного до рівня трансцендентного, вічного. В одній із пісень (№ 18) із записів Р. Пуківського йдеться про трагічний випадок, коли повстанець робить вибір і надає перевагу не життю, а смерті, прагне приєднатися до кагорти убитих у бою товаришів: Йшли ми до бою опівночі, / А місяць нам ясно світив. / Як надійшов лютий той ворог, / Він нас тут усіх побідив. / Нас було там підесят чотири, / Ніхто не остався, тільки я. / Двайцять п'ять тяжень-

ко ранили, / Арешту побили на смерть. / Підніс же він очі угору / І крикнув: — Добийте мене! Нема моїх друзів на світі, / Не треба вже тут і мене. / А ж тут старшина відиззався: — На тебе тут смерти нема. / Як хочеш щоби тя добите, / То ляжемо тут обидва. / Наладував острого кріса / І вистрілив в грудь у мою. / Співайте, дівчата, сумної / За нами до могили до темної. / На моїм хресті напишіте: «Герої за славу полягли» [16, с. 121].

Екзистенція наратора в цьому творі виявляється по-особливому, оскільки оповідач відтворює події з власного досвіду, усвідомлюючи сутність трагічного, створюючи комплексну модель ситуації в аспекті морального вибору на тлі глибоких переживань, що передаються від транслятора до реципієнта. Випадок, відтворений у пісні, є винятковим: категорія смерті оприявнюється через усвідомлення глибинних контрастів буття. Енергія світовідчуття наратора зливається у єдиний потік із енергією аудиторії.

Зокрема, світоглядна позиція К. Ясперса полягає у детермінації поняття «екзистенція» як свободи, яка не може існувати в звичайному світі речей. Свобода постає не власне природною і не моральною необхідністю, а насамперед особистим, екзистенціональним феноменом [11, с. 145—147].

Екзистенційна свідомість оприявнюється в ліро-епічних повстанських піснях про відірваність від рідного дому. Зміна звичних обставин життя, розлука з рідними, близькими, коханими людьми, страждання, осмислення безвиході, — усе впливало також на утвердження ціннісних імперативів. Нова реальність наповнювала свідомість наратора, сприяла формуванню нового досвіду, виокремленню сутнісних характеристик інших особистостей, іншого середовища, формуванню особливого континууму понять і сенсів. Декотрі з пісень розпочинаються уявною зустріччю з коханими, рідними, друзями, спогадами, запитаннями. Екзистенція оповідача вияскравлюється у пісні «Чи пам'ятаєш, дівчино, коли село горіло?» у кількох реальностях: картина бою (Там було чути плач дітей, матерів серце мліло); спогад про дівчину (Ох тямлю, тямлю я той час, ти плакала за мною / І на прощання раз у раз махала хустиною); арешт повстанців і перебування в ув'язненні (Привезли нас до тих тюрем, тут будут катувати. / Чужий той край — скрізь вороги, а вітер свище в гра-ти) [16, с. 121].

У екзистенційній свідомості автора світ постає об'єктивно суцільним. Зміна реальностей зазвичай впливає на зміну сутнісного «Я». Етнічна і національна ідентичність воїна-визволителя презентуються на рівні поведінки, висловлювань, ідей. І, очевидно, що ця нова реальність (чужий край — вороги), рефлексія автора фольклорного твору не нівелює набуті переконання, а лише допомагає у їхньому ствердженні: Ой не тіштеся вороги, то довго так не буде, / Ми не погинем по тюрмах, / Вкраїна не забуде. / Ми України не дамо, ні Києва-столиці, / Ми фашистів переб'єм, станемо на границі [16, с. 121].

Власне «Я», на думку філософів, є насамперед екзистенційним, бо співвідноситься з актом усвідомленого, вільного та відповідального вибору, який після структурування в ідею реалізується у вчинках, які ідентифікують людську сутність у її домінуючих цінностях: свобода і відповідальність щодо «Іншого» [17, с. 85—86].

Вагомий вплив на творця повстанської пісні має категорія часу, що постійно входить у свідомість наратора. Аналізуючи онтологію екзистенціалізму за М. Гайдеггером [18], А. Бурій визначає сутність поняття «скінченність» тотожним до «тимчасовості», оскільки «час постає найсуттєвішою характеристикою буття, а переживання тимчасовості призводить до висунення на передній план роздумів таких понять, як турбота, страх, рішучість, совість та ін., з допомогою яких провадиться опис структури екзистенції» [19, с. 134].

Власне суб'єктивний час структурується із щоденних вражень, переживань, і, очевидно, що екзистенційна свідомість виявляється осягненням саме того моменту, в якому людина перебуває. Минуле — теперішнє — майбутнє постають у свідомості автора своєрідною психологічною моделлю, яка вихоплює наратора з миттєвості земного існування — «скінченності» — завдяки осягненню важливої місії — вільної боротьби за свободу і незалежність вітчизни, щасливе і гідне життя нащадків. Минуле у всіх своїх жорстоких реаліях приходить у теперішнє, нішнє постає минулим для майбутнього, минуле аксіологічно наповнює майбутнє. Такі антиномії категорії часу представлені у багатьох піснях про визвольну боротьбу українства середини ХХ ст. Наприклад, у пісні «Хто з повстанців та не знає друга Шугая» минулі події подано завдяки вербалізації концепту «час», через дієслівні форми теперішнього часу: Червоні,

в'ється обрій, мов вогненний змії, / Це Шугай веде повстанців з ворогом у бій. / Багровіє ціле небо, багровіє світ, / Геї, привіт Тобі, Шугаю, вогневий привіт!; / Хто ж січе там з автомата аж трясеться гай? / Це кладе комуну клятву побратим Шугай! / Ой, схилився, ой, упав він тихо на плече, / Кров червона, кров повстанська по снігу тече! [13, с. 325].

І, навпаки, опис теперішніх подій (у момент оповіді) подано за допомогою дієслівних форм минулого часу: Поховали та під кленом друга Шугая, / Посумніла, зажурилась лісова сім'я. І, зрештою, у фіналі пісні часова модель вирізняється в антиномії теперішнє — майбутнє: Геї, повстанці, не журіться, не хиліть голов, / Нашим ворогам не жити, буде кров за кров! [13, с. 424].

У концепції С. К'єркегора особистість виокремлюється на рівні суб'єктивності, магістральною проблематикою його філософського вчення стає людина не лише в гносеологічному аспекті, тобто на рівні осмислення світу, а й на рівні взаємодії зі світом — у мотивах, вчинках, переживаннях тощо [20]. Корелят часовості впливає на зміну екзистенційної свідомості. Від минулого до нинішнього, від нинішнього до уявлень про майбутнє. Йдеться, зокрема, і про духовні сенси, адже віра співвідноситься з поняттям сакрального часу [20].

Текстуальний аналіз повстанських пісень дає змогу простежити специфіку екзистенційної свідомості наратора і на рівні темпоральності: Загинув він лиш тілом, / а дух його із нами, / і далі йде за волю до бою з ворогами [13, с. 424].

Культурологічний контекст повстанських пісень оприявляє специфіку світовідчуття наратора, освоєння часо-просторового континууму у всій різноманітності та безмежності. У ліро-епосі про визвольну боротьбу українства топос виокремлюється як складова хронотопу, як фольклорний образ із певним семіотичним наповненням. І саме топоси у багатьох повстанських піснях засвоюються екзистенційною свідомістю наратора як просторові образи і постають конструктами єдиної моделі: минуле — сьогодні — майбутнє.

Специфіку хронотопу можна простежити на прикладі ліро-епічної пісні про події в Загоріві. Образ монастиря у творі не просто статичний, він наділений певною сукупністю сенсів у житті оспіваних особистостей. І, як у традиційних думах, баладах чи казках,

згадується тричі. На початку пісні — як уособлення віри: В Загоріві на горі, / У старім монастирі, / У неділю, рано-вранці, / Там молилися повстанці; в кульмінаційній частині про бої — як мотивація: В понеділок, на світанку, / В Загоріві блищать танки, / Гудуть авта й літаки — / Облягають німаки; у фіналі — як заклик до боротьби: Друзі, алярм, геї вставайте, / Монастиря не давайте, Бороніте Україну. / «Здобудемо або згинем!..» [13, с. 85].

Висновки. Отже, аналізуючи тексти ліро-епічних пісень про визвольну боротьбу українців середини ХХ ст., переконуємося, що на формування світогляду автора вплинуло прийняття — неприйняття того складного, наповненого контрастами світу, так званого ірраціонального буття, що вивело екзистенційну свідомість наратора із площини осмислення у площину переживання, площину створення нових концепцій людської діяльності. Оповідач, який в умовах війни з ворогом опинився на межі життя і смерті, знаходить у собі сили і прагне повернути втрачений світ у всіх його вимірах на рівні правди — добра — справедливості — свободи — любові, ставши опорою для цього світу.

1. Дем'ян Г. *Українські повстанські пісні 1940—2000 років (історико-фольклористичне дослідження)*. Львів: Галицька видавнича спілка, 2003. 582 с.
2. Кобилянський В. Музика в житті українських повстанців на Прикарпатті (друга половина 1940-х — початок 1950-х рр.). Галичина. 2013. Ч. 24. С. 331—343. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nikp_2013_24_47 (дата звернення: 20.09.2021).
3. Луньо Є. Народ і Батьківщина у повстанських піснях. (На основі фактичних матеріалів з Яворівщини). *Народознавчі зошити*. 1999. № 3. С. 323—325.
4. Луньо Є. Сатира на гітлерівське військо у повстанських піснях. *Визвольний шлях*. 2007. Кн. 10 (715). С. 76—96.
5. Луньо Є. Нацистські окупаційні порядки в українському селі крізь призму народнопісенної сатири. *Український визвольний рух*. Центр досліджень визвольного руху; ІУ ім. І. Крип'якевича НАН України. Львів, 2008. Зб. № 12. С. 204—218.
6. Луньо Є. Степан Бандера в пісенному фольклорі Яворівщини. *Визвольний шлях*. 1999. № 10. С. 1201—1210.
7. Кузьменко О. *Драматичне буття людини в українському фольклорі: концептуальні форми вираження (період Першої та Другої світових воєн): монографія*. Львів: Інститут народознавства НАН України, 2018. 728 с.
8. Кузьменко О. Концепт «Ворог» в інтерпретаційній парадигмі фольклору ХХ століття. *Народознавчі зошити*. 2017. № 5 (137). С. 1086—1096.

9. *Філософський енциклопедичний словник: енциклопедія*. НАН України; Ін-т філософії ім. Г.С. Сковороди; голов. ред. В.І. Шинкарук. Київ: Абрис, 2002. 742 с.
10. Бодрийяр Ж. Симулякры и симуляция (реферат В. Фурс). *Философия эпохи постмодерна*: сб. переводов и рефератов. Минск: Красико-принт, 1996. С. 32—47.
11. Ясперс К. *Разум и экзистенция*. Москва: Реабилитация, 2014. 336 с.
12. Павлова А.К. Екзистенційно-естетичний імператив в українській народній культурі: специфіка пожежової ситуації. *Літературознавство. Фольклористика. Культурологія*: збірник наукових праць. Вип. 18—20. Черкаси: Видавель Чабаненко Ю.А., 2015. С. 42—50.
13. *Літопис Української Повстанської Армії*. Т. 25. *Пісні УПА*. Зібрав і зредагував Зеновій Лавришин. Торонто; Львів: Літопис УПА, 1996—1997. 556 с.
14. Гуссерль Э. *Кризис европейских наук и трансцендентальная феноменология*. Санкт-Петербург: Владимир Даль, 2004. 399 с.
15. Франк С.Л. *Душа Человека. Опыт введения в философскую психологию*. Москва, 1917. 252 с.
16. Пуківський Ю. Повстанські пісні з голосу Софії Парпан із села Долиняни Рогатинського району Івано-Франківської області. *Міфологія і Фольклор: загальноукраїнський науково-освітній журнал*. 2016. № 3/4. С. 118—124.
17. Франкл В. *Человек в поисках смысла*. Москва: Прогресс, 1990. 368 с.
18. Хайдеггер М. Основные понятия метафизики. Пер. с нем. В.В. Библихин, А.В. Ахутин. *Вопросы философии*. 1989. № 9. С. 116—157.
19. Бурій А. До проблеми антропологічних вимірів онтології екзистенціалізму. *Наукові записки НУ «Острозька академія»*. Філософія. 2012. № 182. С. 26—40.
20. Кьеркегор С. Заключительное ненаучное послесловие к «Философским крохам». Пер. с дат. Н. Исаевой и С. Исаева. *Вестник Европы*. 2005. № 16. URL: <http://magazines.russ.ru/vestnik/2005/16/index-pr.html> (дата звернення: 16.12.2021).

REFERENCES

- Demyan, G. (2003). *Ukrainian insurgent songs of 1940—2000 (historical and folklore research)*. Lviv: Galician Publishing Union [in Ukrainian].
- Kobylyansky, V. (2013). Music in the life of Ukrainian insurgents in the Carpathians (second half of the 1940 — early 1950). *Galicja* (Part 24, pp. 331—343). Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nikp_2013_24_47 (Last accessed: 20.09.2021) [in Ukrainian].
- Lun'о, E. (1999). People and Motherland in insurgent songs. (Based on factual materials from Yavoriv region). *Ethnographic notebooks*, 3, 323—325 [in Ukrainian].
- Lun'о, E. (2007). Satire on Hitler's army in insurgent songs. *The way of liberation*, 10 (715), 76—96 [in Ukrainian].
- Lun'о, E. (2008). Nazi occupation orders in the Ukrainian countryside through the prism of folk satire. *Ukrainian liberation movement. Center for the Study of the Liberation Movement, IU. I. Krypyakevych of the National Academy of Sciences of Ukraine*, 12, 204—218 [in Ukrainian].
- Lun'о, E. (1999). Stepan Bandera in the song folklore of Yavoriv region. *The way of liberation*, 10, 1201—1210 [in Ukrainian].
- Kuzmenko, O. (2018). *Dramatic human existence in Ukrainian folklore: conceptual forms of expression (period of the First and Second World Wars): monograph*. Lviv: Institute of Ethnology of the National Academy of Sciences of Ukraine [in Ukrainian].
- Kuzmenko, O. (2017). The concept of «Enemy» in the interpretive paradigm of twentieth-century folklore. *Ethnographic notebooks*, 5 (137), 1086—1096 [in Ukrainian].
- Shinkaruk, V.I. (2002). *Philosophical encyclopedic dictionary: encyclopedia*. Kyiv: Abris [in Ukrainian].
- Baudrillard, J. (1996). Simulacra and simulation (abstract W. Furs). *Philosophy of the postmodern era: Sat. translations and abstracts* (pp. 32—47). Minsk: Izd. Krasiko-Print LLC [in Russian].
- Jaspers, K. (2014). *Mind and existence*. Moscow: Rehabilitation [in Russian].
- Pavlova, A.K. (2015). Existential-aesthetic imperative in Ukrainian folk culture: the specifics of the border situation. *Literary Studies. Folklore. Culturology: a collection of scientific papers* (Issue 18—20, pp. 42—50). Cherkasy: Publisher Chabanenko Yu.A. [in Ukrainian].
- Lavrishin, Z. (Ed.). (1996—1997). *Chronicle of the Ukrainian Insurgent Army. Songs of the Ukrainian Insurgent Army* (Vol. 25). Toronto; Lviv: Chronicle of the Ukrainian Insurgent Army [in Ukrainian].
- Husserl, E. (2004). *The crisis of European sciences and transcendental phenomenology*. St. Petersburg: Vladimir Dahl [in Russian].
- Frank, S.L. (1917). *The soul of Man. Experience of introduction to philosophical psychology*. Moscow [in Russian].
- Pukivsky, Yu. (2016). Insurgent songs from the voice of Sofia Parpan from the village of Dolynnyany, Rohatyn district, Ivano-Frankivsk region. *Mythology and Folklore: All-Ukrainian scientific and educational journal*, 3—4, 118—124 [in Ukrainian].
- Frankl, W. (1990). *Man in search of meaning*. Moscow: Progress [in Russian].
- Heidegger, M., Bibikhin, V.V., & Akhutin, A.V. (1989). Basic concepts of metaphysics. *Questions of philosophy*, 9, 116—157 [in Russian].
- Bury, A. (2012). To the problem of anthropological dimensions of the ontology of existentialism. *Scientific notes of Ostroh Academy National University. Philosophy*, 182, 26—40 [in Ukrainian].
- Kierkegaard, C., Isaeva, N., & Isaeva, S. (2005). The final non-scientific afterword to «Philosophical crumbs». *Bulletin of Europe*, 16. Retrieved from: <http://magazines.russ.ru/vestnik/2005/16/index-pr.html> (Last accessed: 16.12.2021) [in Russian].